

SÜRELİ YAYINCILIĞIN GELECEĞİ e-YAYINCILIK MI?

Orhan YILMAZ

Tıp dinamik bir bilimdir ve değişiminin hızını yakalamak bazen akademisyenler için bile zor bir eylemdir. Sağlık alanında baş döndürücü hızdaki gelişmeler kullanıcılarına kongre, sempozyum, konferans, seminer gibi sözel ve kitap, dergi, bülten, broşür gibi yazılı araçlar yoluyla ulaştırılırlar.

Gelişimin hızına bağlı olarak bu araçların da sunuluş şekillerinde değişimler olmaktadır. Özellikle elektronik ortamların bu alandaki desteği ile gelişimin ve bilginin kullanıcılarına ulaşımı daha süratli hale gelmiştir. Öyle ki, kongreler daha sık aralıklarla yapılmakta ve bunlara internet üzerinden ulaşılabilen, telekonferanslar ve telekongreler yapılmaktadır. Kitaplar daha sık baskı yapmakta ve elektronik versiyonları CD olarak da yayınlanmaktadır.

Bilimsel tıbbi bilginin iletilmesinde sık kullanılan tıp dergileri de bu değişimden payını almıştır. Önceki yıllarda yılda 1-2 sayı basılan, daha sonra 3-4'e çıkan bu dergiler şimdilerde daha fazla sayıda çıkıp internet aracılığıyla on-line olarak da okuyucusuna ulaşabilmektedir. Bu gelişmeler, basılı dergilerin dezavantajlarına sahip olmayan, sadece elektronik yayınlanan dergilerin doğuşunu hazırlamıştır.

Bilgisayar ve İnternet, Sağlık periyodiklerinde gerçek bir "yeni dönem" başlatmıştır. Bu yeni dönem bilginin oluşumu, ilgisine ulaşımı ve yayınlaşması konusunda inanılmaz önemli adımlar atılmasına neden olmuştur.

Artık araştırmacılar planladıkları çalışmalar için daha kolay çalışma yapıp yinelemeleri önlemek için kolayca aynı konuda yapılmış çalışmalara ulaşabilmekte ve hipotezlerini daha çabuk ve kolay oluşturabilmekte. Bunun için yasal ve zorunlu onay ve olurları süratli bir şekilde alabilme olanağını bulabilmektedirler. Planlanan çalışmanın farklı disiplinlerde ve çok merkezli olması artık planlama ve uygulamada zaman kaybı yaratmamaktadır. Çalışmanın sonuçlandırılması ve yazıya dökülmesi de elektronik destek ile hızlanmakta ve zaman kaybı yaşanmamaktadır.

Yazının ulaştırıldığı süreli yayın artık editöryel işlemleri son derece hızlı bir şekilde gerçekleştirebilmekte ve değerlendirmeyi süratle sonuçlandırabilmektedir.

Sonuçlanan yazının kabul edilmesi halinde yazı herhangi bir bekleme olmaksızın okuyucusuna ulaşabilmektedir. Bunun için çoğu kez süreli yayının periyodisitesi nedeniyle gereken bekleme süreci de bulunmamaktadır. e-versiyonu bulunan dergiler de bile yazı okuyucusuna

Doç. Dr. Orhan YILMAZ - ULAKBİM Türk Tıp Dizini Komite Başkanı
S. B. Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi - ANKARA
orhan@kbb-bbc.org

ulaşmakta ve hatta sayfa numarası vb. daha sonra verilmektedir. Böylece bilimsel bilgi süratle gün ışığına çıkmakta ve bilim insanlarının ilgisine sunulmaktadır.

Üstelik bu sunulan bilgi yine sanal ortamın sayesinde tartışılmakta, eleştirilmekte ve yeni öneri ve katkılar doğrultusunda daha rafine bir şekilde de bürünebilmektedir. Basılı yayın döneminde bir yazıya katkı ya da eleştiri için en erken bir sonraki sayı beklenebiliyorken elektronik yayıncılıkta bu işlem yayının hemen yanındaki tartışma bölümleri ile sağlanmakta ve katkılar ya da eleştiriler de yazının ilk şekli ile birlikte okunabilmektedir.

Üstelik bu bilgiye ulaşım için artık kütüphaneye gitmek veya dergiyi almak abone olmak gibi bir işleme gerek duymadan yaşamın her alanında gerçekleşebilmekte, trende, vapurda hatta uçakta okunabilmektedir.

Üstelik bu çalışmaların özgünlüğü ve değeri artık daha kolay belirlenebilmekte, yapılmış etik dışılıklar kolayca saptanabilmektedir. Üstelik uluslararası boyuttaki etik dışılıkların saptanması için yapılanmalar oluşturulmaktadır.

Sanal ortamda depolanan bu bilgi ise yaşam durdukça ilgisine ulaşmayı bekleyecektir. Bilim ve teknolojiye bu önemli ve süratli gelişmelere karşın bunun yansıdığı sağlık süreli yayıncılığı alanında hala bazı çekinceler öne sürülmektedir. Klasik tutucu bakış dışında teknolojiye güvensizlik ve bazı önyargılar da öne sürülmektedir. Teknolojiye, sanal ortama uyum sorunları ve bilgi depolanması ile korunması çekinceleri ilk sıralarda olmaktadır. Gelişmeler uyum konusu bilim insanları için olduğu kadar bilimin üretim ve dağıtım alanları, basımevi, yayınevi, kütüphaneler de uyum sorunu yaşayabilmektedirler. Kendilerini gelişmelere adapte edemeyen kişi ve kurumların gelecekte yer almaları olanaklı olmayacaktır.

Depolanan veya arşivlenen bilgilerin saklanması, güvenliği ve dağıtımı geleceğin önemli konularından olacaktır. Bilim insanları bu olayı sadece çalınmayı önleme ve saklanıp geleceğe ulaştırılması olarak görmemekte, bilginin değiştirilmesi ve kötüye kullanımının da sağlanması için çalışmalar yapmalıdırlar. Teknolojinin gerisinde kalan toplumlar bu konuda sıkıntı çekmeye mahkumdurlar.

Ulusal düzeyde yapılacak çalışmalar ve alınacak önlemler gerekli ve önemliyse de global olarak verilerin depolanması ve saklanması uluslararası bilimsel arenanın ve belirleyicilerin tekeline ve insafına da bırakılmayacak değerdedir.

Yukarıdaki senaryo kulağa çok hoş gelmektedir ve teknik alt yapı sorunlarını ve bilimsel gelişimini kanıtlamış ve sürekli ARGE planlama ve çalışmasını yapan ülkelerde toplumlarda gerçekleşen ve daha ileri aşamalara varan ve varabilecek olan bir senaryodur.

Bu nedenle her alanda geleceğin teknolojik gelişmelerle şekilleneceği gerçeğiyle yüzleşerek tüm planlamalar bu yönde yapılmalıdır. Bilimsel bilginin oluşumundan sonuçlanıp ulaştırılmasına ve saklanmasından güvenliğine kadar her aşaması için hazırlıklı olunmalıdır. Bu konuda her bilim insanına, her kuruma önemli görevler düşmektedir. Sağlık süreli

yayıncılığının her bileşeni bu konuda görevini yapıp yönetsel anlamda uzun soluklu planlamalarda bulunmalıdır.

Alanımızdaki gelecek teknolojik araçlarla sağlanan Bilimsel iletişim teknolojileri olacaktır. Ancak bilimsel ve teknolojik gelişme öylesine hızlanmıştır ki bu gelişmeye hazır olmayan veya altyapısı kültürel ve yönetsel vizyonu bulunmayan toplumların gelişmeye ayak uydurmaları gün geçtikçe zorlaşacak ve bir süre sonra ise olanaksız hale gelecektir.

Kaynaklar:

1. *Yorulmaz İ, Yılmaz O:Tıp Sürelî yayıncılığında bir elektronik dergi: KBB-Forum. Sağlık Bilimlerinde Sürelî Yayıncılık.Ed.Yılmaz O. TÜBİTAK Matbaası. Ankara 2003. s 141-7.*
2. *Yılmaz O :Kan kaybeden sağlık bilimleri ulusal sürelî yayıncılığımız ve Türk Tıp Dizini. Sağlık Bilimlerinde Sürelî Yayıncılık-2005. Ed. Yılmaz O. Baskı matbaası. ISBN 975-403-353-6. Ankara 2005 s 333-8.*
3. *Yılmaz O :Sağlık Yayıncılığı ve Türk Tıp Dizini. Cerrahpaşa Tıp Dergisi 2008; 39(3): 93-96. (doi:10.2399/ctd.08.093.)*
4. *Yılmaz O :KBB-Forum'un Beş Yılı. Sağlık Bilimlerinde Sürelî Yayıncılık-2007. Ed Yılmaz O, Openajans. ISBN 978-975-403-425-7. Ankara 2007.s 194-7.*
5. *Yılmaz O, Yıldızeli A: Türk Tıp Dizini. 1994-2010. Sağlık Bilimlerinde Sürelî Yayıncılık-2010. Ed Yılmaz O, ISBN 978-975-403-551-3. Openajans. Ankara 2010. s 111-25.*